

Lausunto

VATT/140/07.01/2018

21.5.2018

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
Sara Kuitunen
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö

VNS 1/2018 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019–2022 (JTS 2019-2022)

Viimeaikainen ripeä talouskasvu on vahvistanut myös julkista taloutta Suomessa. Korkeasuhdanteen aikaansaama myönteinen kehitys ei kuitenkaan poista tarvetta pitkän aikavälin rakenteellisiin uudistuksiin, joita tarvitaan varauduttaessa demografiasta johtuvaan aktiiviväestön suhteelliseen vähenemiseen ja palvelutarpeiden kasvuun.

VATT kommentoi lausunnossaan sellaisia JTS:n julkista taloutta koskevia toimenpiteitä, joissa tulisi turvata pitkäjänteisyys ja johdonmukaisuus myös yli vaalikausien.

Julkiset palvelut ja paikallinen julkishallinto

Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan, että ”Pidemmällä aikavälillä vaikuttavista toimista keskeisimpiä ovat julkisen sektorin kustannusten karsinta mm. kuntien lakisäätöisiä tehtäviä ja niiden toteuttamista ohjaavia velvoitteita vähentämällä ja digitalisaatiota hyödyntämällä sekä maakunta- ja sote-uudistus.” (Luku 1 s.7)

VATT selvitti kuntien tehtävien sääntelyä vuonna 2016, jolloin muistion johtopäätöksissä todettiin, että kuntien tulisi saada tuottaa aidosti paikalliset julkishyödykkeensä ilman valtion sääntelyä. Sääntely voi olla perusteltua niissä tehtävissä, joihin liittyy merkittäviä kuntarajat ylittäviä haittoja tai hyötyjä. (Saarimaa ym. 2016)

SOTE-uudistuksen rinnalle suunnitellun maakuntauudistuksen onnistuneisuuteen vaikuttavat kannustimet toiminnan uudelleenorganisointiin. Maakuntien verotusoikeuden ja sitä kautta rahoitusvastuun puuttuminen on ongelma, joka tulisi ratkaista uudistamisen yhteydessä kannustavuuden turvaamiseksi.¹

”Hallitus perui varhaiskasvatusmaksujen alennusten kompensoimiseksi tarkoitetun kiinteistöveron korotuksen. Varhaiskasvatuksen maksualennusten vaikutukset kuntatalouteen kompensoidaan korottamalla valtionosuuksia ja kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta.” (Luku 7, s. 50)

Esimerkiksi Verotuksen kehittämistyöryhmän loppuraportissa (2010) arvioitiin, että yhteisövero on huono vero rahoittamaan kuntapalveluita. Yksi keskeinen syy on, että palveluiden kustannus säilyy melko vakaana vuodesta toiseen kun taas yhteisöverotuotto vaihtelee huomattavasti suhdanteiden mukana.

Työmarkkinat ja koulutus

”Työn tarjontaa on puolestaan vahvistettu mm. purkamalla kannustinloukkuja, lisäämällä työvoiman liikkuvuutta, uudistamalla työttömyysturvajärjestelmää ja työvoimapalveluja sekä varmistamalla, ettei palkansaajien verotus kiristy.” (Luku 1 s.7)

Työttömyysturvajärjestelmän uudistamisen osalta voitaneen todeta, että ansiosidonnaisen lyhentäminen 500 päivästä 400 päivään kasvattaa työllisyyttä. Sen sijaan aktiivimallin osalta nettovaikutus lienee epäselvä. Työllisyysvaikutusten kannalta keskeinen huoli on se, että tutkimusten mukaan aktivointitoimet eivät välttämättä edistä työllistymistä. (Hämäläinen ja Kotakorpi 2018)

Työvoiman liikkuvuuteen liittyvistä toimenpiteistä Suomessa on tutkittu varainsiirtoveroa, jonka poistaminen olisi tehokas tapa lisätä liikkuvuutta. (Eerola ym. 2018)

”Työttömien mahdollisuutta opiskella omaehtoisesti parannetaan. 25 vuotta täyttäneille työttömille esitetään mahdollisuutta opiskella työttömyysetuutta menettämättä lyhytkestoisia opintoja, jotka antavat ammatillisia valmiuksia tai tukevat yritystoimintaa.” (Luku 5.3.1 s. 34)

Tähän toimenpiteeseen VATT on esittänyt kriittisen näkemyksensä.² Työttömyysturva on menokehyksen ulkopuolella toisin kuin näihin tarkoituksiin suoranaisesti tarkoitettu rahoitus, mikä heijastunee julkisten menojen kasvuna tulevaisuudessa. Kehitys ei olisi huono, jos voisimme olla varmoja, että kyseiset toimenpiteet todellakin edesauttavat työttömien hyvinvointia. Tästä ei Suomessa kuitenkaan ole perusteltua tieteellistä näyttöä. Hyvää tarkoittava työttömyysturvan aktiivikäytön laajentaminen saattaa pahimmillaan jopa lisätä työttömyyttä ja työttömyysturvamenoja. Jos työttömyysturvaa pystytään helposti käyttämään

¹ Ks. VATT/96/07.01/2018 Asiantuntijalausunto Eduskunnan verojaostolle

² Ks. VATT/256/07.01/2017 Asiantuntijalausunto Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

opintoihin, yritysten perustamisiin tai palkkatukena, ihmiset rekisteröityvät työttömiksi vain opiskellakseen, perustaakseen yrityksen tai vaihtaakseen työpaikkaa.

Verotus ja määrärahat talouden kasvun edellytyksien tukemiseen

”Työllisyyden ja talouden kasvun edellytyksiä hallitus pyrkii vahvistamaan verotuksen keinoin sekä talouden kilpailukykyä ja tuottavuuden kasvua tukevin toimin.” (Luku 1 s. 6)

Hallinnonalakohtaisissa linjauksissa todetaan mm. että elinkeino- ja innovaatiopolitiikan määrärahat laskevat kehyskaudella, energiapolitiikan määrärahat nousevat ja päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatiotuen menot kasvavat. (Luku 5.3.1 s. 32-33) Määrärahoja suunnataan bio- ja kiertotaloutta edistäviin toimiin sekä ilmasto- ja energiapolitiikan kehittämiseen ja toimeenpanoon. (Luku 5.3.1 s. 36)

Verotuksen tärkein tehtävä on julkisten palveluiden ja tulonsiirtojen rahoittaminen ja se tulisi pyrkiä tekemään tavoilla, jotka ohjaavat mahdollisimman vähän talouden päätöksentekijöiden (kotitalouksien, yritysten) toimintaa. Poikkeustapaus on kaikenlainen ulkoisvaikutuksia aiheuttava toiminta, jota on syytä myös verotuksen keinoin ohjata. Esimerkiksi energiaverotuksen ja toisaalta EU:n ilmastopolitiikan keskeisen keinon, päästökaupan, tulisi antaa kannustaa puhtaan teknologian kehittämiseen ja siten edistää myös teollisuuden rakennemuutosta, eikä näitä ohjausmekanismeja tulisi pyrkiä rapauttamaan. Lisäksi veropolitiikassa olisi hyödyllistä tunnistaa verotuet ja arvioida niitä suhteessa päivitettyyn verotuksen perusrakennetta kuvaavaan normijärjestelmään ja yhteiskunnallisiin tavoitteisiin.

Lausunnon laadintaan on osallistunut tutkimusjohtaja Essi Eerola ja VATT:n asiantuntijoina ja lausunnonantajina toimineet tutkijat.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT

Anni Huhtala
ylijohtaja

Lähteet:

Eerola ym. (2018) Varainsiirtoveron asuntomarkkinavaikutukset: Tutkimustietoa verouudistuksesta. Policy Brief 8/2018.

Hämäläinen, K. ja K. Kotakorpi (2018) Ajatuksia aktiivimallilla aktivoituvista, VATT Blogi 14.2.2018 ja blogissa viitattu tutkimuskirjallisuus.

Saarimaa ym. (2016) Kuntien sääntelyn periaatteet. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 21/2016

Verotuksen kehittämistyöryhmän loppuraportti (2010). Valtiovarainministeriön julkaisuja 51/2010